

قیصری، مهدی، ۱۳۵۹.

خرم، ولی خونین

تألیف مهدی قیصری. -

تهران: مرکز اسناد انقلاب اسلامی، ۱۳۸۴

۱۷۶ ص. - (مرکز اسناد انقلاب اسلامی؛ ۳۵۳.

دانشتیهای انقلاب اسلامی برای جوانان؛ ۳۹)

۸۰۰۰ ریال: X: 964- 419- 067- ISBN:

فهرست نویسی براساس اطلاعات فیبا.

کتابنامه: ص. [۱۶۷]- ۱۶۹؛ هجتمین به صورت زیرنویس.

۱. جنگ ایران و عراق، ۱۳۵۹- ۱۳۶۷ - خرمشهر.

۲. خرمشهر. الف. مرکز اسناد انقلاب اسلامی. ب. عنوان.

۹ ق ۴ خ / ۱۶۱۰ DSR ۹۵۵/۰۸۳۳

کتابخانه ملی ایران ۱۱۵۰۰- ۸۳ م

خرّم، ولی خونین

www.ketab.ir

انتشارات مرکز اسناد انقلاب اسلامی

عنوان: خرم، ولی خونین

تألیف: مهدی قیصری

نوبت چاپ: اول، تابستان ۱۳۸۴

شمارگان: ۳۰۰۰ قیمت: ۸۰۰ تومان

حروف چینی و لیتوگرافی: انتشارات مرکز اسناد انقلاب اسلامی

چاپ و صحافی: چاپخانه مرکز اسناد انقلاب اسلامی

شابک: X-۰۶۷-۴۱۹-۹۶۴

ISBN: 964-419-067-X

کلیه حقوق این اثر برای ناشر محفوظ است.

نشانی: تهران، خیابان شریعتی، نرسیده به میدان قدس،

روبروی پمپ بنزین اسدی، صندوق پستی ۱۹۳۹۵/۳۸۹۶

تلفن: ۲۲۱۱۱۹۴ تلفکس: ۲۲۱۱۱۷۴

www.irdc.org

نمایندگی‌های فروش در تهران:

- خ انقلاب اسلامی، خ ۱۲ فروردین، تلفن: ۶۴۶۰۱۲۶، پخش روایت
- پخش کوهسار: خ انقلاب اسلامی، خ اردیبهشت، تلفن: ۶۴۹۴۵۴۱
- خ انقلاب اسلامی، تلفن: ۶۴۱۰۲۰۳، کتابفروشی دانشکده حقوق دانشگاه تهران
- شبکه اندیشه: م انقلاب اسلامی، ابتدای خ آزادی، تلفن: ۶۹۲۵۱۲۷
- خ انقلاب اسلامی، بین فرصت و رامسر، تلفن: ۸۸۴۵۳۸۶، کتابفروشی میزان
- مرکز صریح: خ انقلاب اسلامی، مقابل در دانشگاه تهران، تلفن: ۶۹۵۴۱۰۸
- م فردوسی، خ سپهبد قری، تلفن: ۸۸۹۷۸۱۴، روایت فتح
- پخش مقداد: انفسره، ۱۵ متری اول، تلفن: ۹۱۲۳۰۵۷۷۱۵
- خ شریعتی، قبل از پل سیدخندان، تلفن: ۸۵۰۵۵۱۳-۱۵، فرهنگسرای اندیشه
- کتاب ما، خ شریعتی، نرسیده به میدان قدس، تلفن: ۲۲۱۶۰۰۷۸
- خ پاسداران، خ زمرد، تلفن: ۲۸۵۶۱۲۴-۵، نشر فرهنگ و معارف اسلامی
- کتابفروشی ساقدوش، خ پاسداران، بوستان دوم، تلفن: ۲۹۴۹۷۶۱-۲

فهرست مطالب

۱۱	 مقدمه
۱۳	 پیش‌گفتار
۱۹	 خرمشهر در آئینه‌ی تاریخ
۲۳	 خرمشهر از پیروزی انقلاب، تا آغاز جنگ تحمیلی
۲۳	 مروری بر فعالیت گروهک‌ها در خرمشهر:
۲۴	 انحلال کمیته‌ی انقلاب اسلامی در خرمشهر و
۲۴	 تشکیل سازمان سیاسی خلق عرب:
	تشکیل کانون فرهنگی - نظامی جوانان
۲۹	 انقلابی خرمشهر:
۳۰	 حمله به کانون فرهنگی - نظامی
۳۱	 سیاست خلع سلاح عمومی:
۴۰	 خرمشهر در جنگ با بمب‌ها
۴۱	 حمله‌ی مردم به کنسول‌گری عراق در خرمشهر
۴۳	 اظهارات صادق خلخالی
۴۵	 تصرف منزل شیخ محمدظاهر به دست نیروهای
۴۵	 دولتی و انتقال وی به قم
	لغو قرارداد الجزایر به وسیله‌ی عراق و حمله
۴۹	 به خرمشهر

- ۵۲ سخت ترین خزان
 ۵۵ مردم شهر را ترک می کنند
 ۵۶ از مقاومت؛ تا شهادت
 ۶۰ خرمشهر زیر شنی تانک ها
 پیشنهاد آتش بس از طرف عراق، تاکتیکی
 ۶۳ شکست خورده
 تجدید قوای نظامیان عراق و حمله ی مجدد به
 ۶۴ خرمشهر
 ۶۶ خرمشهر در چنگال ارتش عراق
 ۶۷ خیانت بنی صدر
 ۶۹ ستون پنجم ارتش عراق (خلق عرب خرمشهر)
 ۷۳ خونین شهر
 ۷۴ شیخ شریف قنوتی
 ۷۶ کارنامه ی شرم
 ۸۱ مسجد جامع در بند نظامیان عراق
 ۸۷ اقدامات رژیم بعث پس از اشغال شهر
 ۹۳ از اشغال تا آزادی
 ۹۳ طراحی چند عملیات برای آزادی خرمشهر
 طراحی عملیات «الی بیت المقدس» و
 ۹۶ آزادی خرمشهر
 ۹۷ خونین شهر ما می آییم
 ۱۰۶ فتح خرمشهر به روایت شهید صیاد شیرازی
 ۱۱۵ خرمشهر را خدا آزاد کرد
 خرمشهر که پانصد و هفتاد و پنج روز در اشغال

نظامیان.....	۱۱۵
غاصب عراق بود در ساعت سیزده و پنجاه	
دقیقه‌ی روز.....	۱۱۵
بازتاب عملیات در رسانه‌های جهان.....	۱۱۷
ضمایم.....	۱۲۵
اسناد و تصاویر.....	۱۳۷
فهرست منابع.....	۱۶۹

مقدمه

انقلاب اسلامی ایران، قبل از آن که حتی لحظه‌ای، پس از پیروزی، در آرامش بسر برد، با حجم انبوهی از کینه‌توزی‌ها و دشمنی‌هایی مواجه شد که حقانیت و اصالت آن را به خوبی تحکیم نمود.

جنگ تحمیلی هشت ساله علیه جمهوری اسلامی (۱۳۵۹ - ۱۳۶۷) پررنگ‌ترین فصل توطئه‌های پیدا و پنهان قدرت‌های جهانی، برای ریشه‌کن‌سازی نهال نوپای نظام اسلامی، و بسرگی درخشان از طومار پرافتخار دست‌آوردهای مادی و معنوی فرهنگ انقلاب اسلامی، در تاریخ ایران است.

بی‌تردید تبیین و بررسی زوایای متعدد این برهه‌ی سرنوشت‌ساز، از نبرد تاریخی حق و باطل - دوران دفاع مقدس - بیانگر فراز مهمی از فرهنگ و تاریخ انقلاب اسلامی ایران است.

هجوم ارتش «تا دندان مسلح شده‌ی» عراق به مرزهای جمهوری اسلامی در همان آغاز، منجر به تصرف قسمت‌هایی از خاک ایران شد که بی‌شک مهم‌ترین آن‌ها

بندر «خرمشهر» بود. اشغال «خرمشهر» به عنوان بزرگ‌ترین بندر تجاری ایران و شهری مهم و استراتژیک در عمق جنوب غربی ایران، از سویی رمز موفقیت نظام تجاوزگر بعثی به حساب می‌آمد و از سویی دیگر، نماد مظلومیت ملت مسلمان ایران بود. خرمشهر، از «اشغال» تا «آزادی» (آبان ۱۳۵۹ تا خرداد ۱۳۶۱)، قبله‌گاه شور و حماسه و عشق و ایمان مردم و رهبری بود که زندگی و مرگ، را با عزت و آزادی می‌خواستند.

حوادث و تحولات مربوط به این شهر، از پیش از اشغال تا پس از آزادی، فصل مهمی از حقیقت دفاع مقدس به حساب می‌آید.

مرکز اسناد انقلاب اسلامی سعی دارد تا با ارائه‌ی تصویری روشن، هر چند مختصر، از اوضاع و تحولات شهرهای مرزی جنوب و غرب کشور، که اولین سدّ مقاومت و ایستادگی در برابر این جنگ افروزی خانمان‌سوز بودند، قدمی در راه حفظ و تدوین ارزش‌ها و حقایق فراموش‌ناشدنی جنگ تحمیلی و انقلاب اسلامی (در دوره‌ی دفاع مقدس) برداشته باشد.

در پایان از زحمات مؤلف محترم، مدیر و کارشناس دفتر هنر و ادبیات آقایان دکتر محمد صادق کوشکی و سید مجید امامی، معاون پژوهشی آقای دکتر غلامرضا خواجه سروی و همکاران پرتلاش در معاونت محترم انتشارات قدردانی می‌کنیم.

مرکز اسناد انقلاب اسلامی

پیش‌گفتار

بعد از پیروزی انقلاب اسلامی، با در هم شکسته شدن ساختارهای نظام سلطنتی و ایجاد حکومت جمهوری اسلامی، اقلیت‌های قومی و مذهبی که در رژیم شاه بر آنان اجحاف شده بود، خواهان حقوق مساوی شدند.

در این راستا چه بسا گاهی نخبگان قومی راه افراط در پیش گرفته، خود مختاری مناطق اقلیت‌نشین را خواستار شدند. این مهم که گاهی با حمایت قدرت‌های خارجی همراه بود باعث تبدیل شدن این مناطق به کانون آشوب و بحران گردید.

این مسأله که با نبودن ثبات سیاسی در نظام نوپا و فعالیت مخرب بازمانده‌های سلطنت‌طلب، توأمان شده بود، تا مدت‌ها ذهن دولت‌مردان ایران، به خصوص دولت موقت را به خود مشغول داشت. یکی از مناطقی که بیش‌ترین بحران را شاهد بود خوزستان و در رأس آن خرمشهر بود. سابقه‌ی حرکت‌های قومی برای ایجاد دولتی مستقل از حکومت مرکزی در خوزستان، به زمانی باز

می‌گردد که شورش شیخ خزعل با تحریک و حمایت انگلستان شکل گرفت، چنان که گفته شد، تحرکات قومی در خرمشهر با حمایت کشورهای بیگانه و ذی‌نفوذ در این منطقه‌ی نفت‌خیز و سوق‌الجیشی شکل می‌گرفت و زمینه‌ی داخلی نیز باعث رشد و فراگیر شدن آن می‌شد. اگر چه شورش شیخ خزعل به دست سردار سپه (رضاخان) و با حمایت انگلستان به ظاهر سرکوب شد، اما قیام شیخ عبدالمحسن رهبری در سال ۱۳۰۴ خورشیدی در خرمشهر نشان‌دهنده‌ی آن بود، که این منطقه قابلیت تبدیل شدن به منطقه‌ای ناآرام را دارد.

در زمان محمدرضا پهلوی، مردم این منطقه که علی‌رغم وجود منابع سرشار نفتی از یک طرف و رونق تجارت از طرف دیگر در فقر و محدودیت فزاینده‌ای به سر می‌برند، شاهد ایجاد گروهی با نام «جبهة التحرير» بودند. این گروه ماحصل توافق انگلیس و آمریکا بود که اگر «در شرایطی فرضی، محمدرضا نتوانست منافع غرب در خوزستان را تأمین کند، غرب رأساً از طریق جبهه وارد عمل شود و خوزستان مستقل را با نام عربستان و با حمایت ناسیونالیست‌های عرب ایجاد کند.»^(۱)

هم‌چنین در سال ۱۳۴۲ گروه دیگری با نام «جبهه‌ی آزادی‌بخش خوزستان» به دستور جمال عبدالناصر و با

۱. حسین فردوست، ظهور و سقوط پهلوی

هم‌کاری شخصی با نام فؤاد جاسم - معلم مدرسه‌ی عراقی‌ها در خرمشهر و مؤسس حزب بعث خوزستان - شکل گرفت.

پس از امضای قرارداد الجزایر و ایجاد ثبات در روابط رژیم پهلوی و حکومت بعث عراق و به دنبال نفوذ عناصر ساواک در این گروه‌ها، عناصر برجسته‌ی آن‌ها محکوم به اعدام شدند و گروهی نیز به عراق پناهنده شده و به فعالیت برون مرزی ادامه دادند.

با ایجاد فضای باز سیاسی در اوایل انقلاب از یک سو و کم‌رنگ شدن اعمال قدرت بر این مناطق از سویی دیگر، حرکت‌های سیاسی با دعوی قومی دوباره از سر گرفته شد و چه بسا با کنترل نشدن مرزها افراد فراری و بازمانده‌های گروهک‌های سرکوب شده‌ی زمان شاه، دوباره به ایران بازگشتند و با حمایت مستقیم عراق، به فعالیت پرداختند.

از جمله فعال‌ترین و مهم‌ترین این گروهک‌ها «جنبش خلق عرب خوزستان» بود که در خرمشهر مستقر، و با حمایت شیخ محمدطاهر شبیر آل خاقانی، شکل گرفته بود. این گروه اگر چه در ابتدا از طریق ساز و کارهای سیاسی دعاوی خود را پی‌گیری می‌کرد، اما به علت مخالفت جدی نظام جمهوری اسلامی و مردم ایران با تجزیه‌طلبی، تلاش‌های سیاسی این گروه به جایی نرسید و در نهایت این گروه با حمایت کامل حزب بعث دست به اعمال خراب‌کارانه، ایجاد رعب و وحشت، بمب‌گذاری و

تظاهرات مسلحانه زدند و همین امر از عوامل تسریع در ساماندهی سپاه خرمشهر با هسته‌ی اولیه‌ی جوانان انقلابی شهر شد، که تحت عنوان «کانون فرهنگی جوانان خرمشهر» فعالیت می‌کردند. به دنبال شکست کودتای نوژه که به تضعیف ارتش در مناطق غرب و جنوب غرب به خصوص خوزستان انجامید، صدام حسین با حمایت پنهان آمریکا و به بهانه‌ی رهایی مردم عرب خوزستان، با نقض قرارداد الجزایر در سی و یک شهریور ۱۳۵۹ به ایران حمله کرد. از جمله مناطقی که رژیم بعث گمان می‌برد به سهولت تصرف شود، خرمشهر بود. با مقاومت سی و پنج روزه‌ی مردم اثبات گردید که، فعالیت گروهک‌ها و حمایت همه جانبه‌ی عراق از ایشان، فاقد جایگاه مردمی است و این خود باعث شد نام خرمشهر در تاریخ ایران با عنوان اسطوره‌ی مقاومت مردمی عجین گردد، اما به دنبال ارسال نشدن نیروی کمکی به مناطق جنگی، خرمشهر سقوط کرده و به اشغال صدامیان درآمد. آن چه بر خرمشهر در مدت اشغال خود گذشت، حدیث مفصلی است.

بعد از این رویداد، به فرمان حضرت امام خمینی سیل مردم برای دفاع از کشور عازم مناطق جنگی می‌گردند. با طراحی چند عملیات برای آزادسازی خرمشهر و شکست سریع آن، به فرمان امام و رأی مجلس شورای اسلامی، بنی‌صدر از مقام ریاست جمهوری و فرماندهی کل قوا خلع گردید. با طراحی عملیات بیت‌المقدس خرمشهر آزاد شد

که این خود فصل تازه‌ای در آزادسازی سایر مناطق بود. بدین ترتیب تبلیغات هماهنگ و گسترده‌ی رسانه‌های بیگانه در حمایت از صدام حسین، عملاً شکست خورد. این مجموعه تلاشی است؛ در راستای فهم گوشه‌ای از تاریخ معاصر ایران و درک قطره‌ای از خون‌هایی که به پای نهال استقلال، آزادی و سربلندی این مرز و بوم ریخته شده است.